

Handläggare

Jonas Nyström

Kommunledningsförvaltningen

Utredning avseende placering av kommunens lagansvar gällande mottagande av nyanlända samt arbetet med integration

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade den 24 september 2024 att flytta ansvaret för kommunens arbetsmarknadsinsatser, att vara arbetslöshetsnämnd, från utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden till socialnämnden (paragraf 207, KS2023/781). Gällande ansvaret för att ta emot och ge introduktion till flyktingar ansåg socialnämnden att det krävs ytterligare utredning kring integrationsenhetens organisation och tillhörighet innan beslut fattas kring vart ansvaret för verksamheten ska ligga varför detta ansvar inte flyttades. Kommunstyrelsen beslutade istället att ge kommunledningsförvaltningen i uppdrag att utreda hur Enköpings kommun ska arbeta med integration och hur detta kan leda till förtydliganden i nämndernas reglementen.

Kommunledningsförvaltningen uppfattade att uppdraget brett avsåg frågan om hur kommunen ska arbeta med integration. Kommunstyrelsens sociala hållbarhetsutskott beslutade dock att återremittera ärendet till kommunledningsförvaltningen för att se över syftet med uppdraget och eventuellt förtydliga det. Förslaget på uppdrag och tidsram presenteras för kommunstyrelsen den 1 april 2025 varpå kommunstyrelsen beslutade att

1. kommunledningsförvaltningen ska utreda hur Enköpings kommun på ett resurseffektivt sätt kan uppfylla sitt åtagande enligt lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (2016:38) och förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa

utlännningar (2010:1122) samt föreslå en lämplig placering av detta åtagande inom kommunen,

2. kommunledningsförvaltningen ska utreda hur Enköpings kommun ska arbeta med integration och hur detta kan leda till förtydliganden i nämndernas reglementen,
3. utredningarna ska presenteras för kommunstyrelsen senast den 31 december 2025.

Sammanfattning av ärendet

Bosättningslagen fastställer kommunens ansvar att ta emot flyktingar när nyanlända anvisas till Enköping. Den rådande lagstiftningen kan komma att förändras i närtid. Två lagförändringar är under remiss; etableringsboendelagen och ökade aktivitetskrav för nyanlända. Om dessa lagar genomförs, vilket är troligt, kan det komma att påverka förutsättningarna för hur Enköpings kommun organiserar och placerar ansvaret för nyanlända.

Integrationsenheten är idag placerad inom utbildningsförvaltningen på Kompetensmagasinet. Alternativa placeringar som framkommer i utredningen är på Kontaktcenter inom kommunledningsförvaltningen (KLF) eller på socialförvaltningen.

Utredningen visar att argumenten för att integrationsenheten (eller motsvarande funktion i händelse av att enheten fasas ut) placeras inom socialnämndens ansvar överväger med viss tydlighet. Det finns även argument för fortsatt placering inom Utbildningsnämndens ansvar. Det förekommer också goda skäl för placering kopplad till Kontaktcenter och kommunstyrelsen (se fördjupningar under 1.4 nedan).

Mottagandet i Enköping har minskat, från 146 personer 2016 till sju personer 2025 (30 september), ytterligare åtta väntas under hösten 2025). Den kraftiga minskningen aktualiserar en diskussion om integrationsenhetens framtid. En möjlighet är att den fasas ut till förmån för en mer flexibel lösning som engagerar fler förvaltningar. Lagkravet på kommunen kvarstår, att ta emot och ordna bosättning för nyanlända invandrare som beviljats uppehållstillstånd i landet. Om integrationsenheten fasas ut behövs det en alternativ lösning som säkerställer såväl mottagande som samordning mellan förvaltningarnas insatser inom mottagande och integration.

Kommunens arbete med integration i det korta tidsperspektivet, den första tiden efter en flyktings ankomst till Enköping, präglas av det som kallas

mottagande vilket regleras i lagstiftning. Det arbetet bör fastställas utifrån integrationsenhetens nuvarande uppdrag samt involvera flera förvaltningar genom tydlig uppdragsbeskrivning och eventuella kompletteringar i nämnders reglementen. Behovet av det senare är dock tveksamt.

KLF föreslår att Enköpings kommuns långsiktiga arbete med integration införlivas i strategi och mål avseende social hållbarhet. Det innebär att kommunens verksamheter och satsningar på området integration beskrivs inom ramen för arbetet med social hållbarhet. De förtydliganden och kompletteringar som eventuellt behöver göras i nämndernas reglementen kommer således beslutas inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet för social hållbarhet. Nulägesanalys samt program, strategi och/eller plan för social hållbarhet ska presenteras och beslutas under 2026.

1. Kommunens mottagande enligt lagen om mottagande av nyanlända

Kommunerna har ett ansvar att ta emot och ordna bosättning för nyanlända invandrare som beviljats uppehållstillstånd i landet. Det kallas bosättningsansvar och regleras i lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning, den så kallade bosättningslagen. Anvisningarna gäller i första hand nyanlända som bor på Migrationsverkets asylboenden, samt de som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2§ i utlänningslagen.

1.1 Vad säger lagen

Lagens innehåll och tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning genom anvisning till en kommun.

2 § Lagen gäller en nyanländ som har beviljats ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

3 § Lagen gäller även en nyanländ som har

1. beviljats ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 2 §, och

2. ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun.

Första stycket gäller inte om den person som den nyanlände har anknytning till var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

4 § Lagen gäller dock inte barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige var skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (ensamkommande barn), om inte barnet har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Anvisning till en kommun

5 § En kommun är skyldig att efter anvisning ta emot en nyanländ för bosättning i kommunen.

6 § Den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om anvisning enligt 5 §.

7 § Anvisningar till kommuner ska i första hand omfatta nyanlända som är registrerade och bor på Migrationsverkets asylboenden och nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. *Lag (2025:59).*

Bemyndigande

8 § Regeringen får meddela föreskrifter om

- fastställande av antalet nyanlända som ska anvisas under ett visst år,
- den närmare prioriteringen av vilka nyanlända som ska omfattas av anvisningar under året,
- förfarandet för fördelningen av anvisningar mellan kommuner,
- vilka kriterier, utöver de som anges i 7 § andra stycket, som får beaktas vid fördelningen av anvisningar, och
- inom vilken tidsfrist mottagande i kommunen ska ske.

Överklagandeförbud

9 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

1.2 Förslag till ny lag – etableringsboendelag

Efter utredning och remisser presenterar regeringen ett förslag till ny lagstiftning, etableringsboendelagen, som förväntas genomföras. Den har följande huvuddrag:

- Etableringsboendelagen ersätter den tidigare bosättningslagen och tillhörande regler.
- Tillämpningsområdet blir i stort sett detsamma som för bosättningslagen, med några kompletteringar (t.ex. att vissa med tidsbegränsat uppehållstillstånd även när tillståndet löpt ut fortfarande omfattas i vissa fall).
- En nationell modell med etableringsboende införs. Kommunerna blir skyldiga att ordna ett boende för nyanlända som omfattats av anvisning under max tre år.
- Etableringsboendet villkoras med att den nyanlände "aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet" i syfte att korta tiden i boendet.
- Kommunerna ska få ökat inflytande över mottagandet – till exempel genom att kunna lämna önskemål kring hur många nyanlända de kan ta emot, och att kriterier som bostadsförsörjningskapacitet och arbetsmarknadsförutsättningar beaktas mer vid fördelningen.
- Tydligare krav och ansvar för både kommuner och nyanlända för att integration och etablering ska fungera bättre.

1.3 Ytterligare förslag till lagändring - aktivitetskrav för nyanlända

Förslagen presenteras i promemorian "Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet" (Ds 2024:29). Det högst troligt att det kommer fattas beslut om införande vilket förändrar förutsättningar för nyanlända på flera sätt.

Huvuddragen:

- Den som får försörjningsstöd och kan arbeta ska ha ett aktivitetskrav.
- Aktiviteten ska motsvara heltid vad gäller sysselsättning, men anpassad efter individens arbetsförmåga, tidigare aktiviteter etc. Det innebär max cirka 40 timmar per vecka som grund, anpassas till personens arbetsförmåga.
- Kravet ska gälla efter två månader med försörjningsstöd.

- Kommunerna (socialnämnderna) får ansvar för att planera, dokumentera och se till att det finns tillräckliga kommunala insatser (praktik, språk, motiverande aktiviteter etc.) för att personer ska kunna uppfylla kravet.
- De som inte uppfyller aktivitetskravet utan godtagbara skäl kan få sänkt eller indraget stöd.

Vilka förändringar kan det föra med sig för flyktingmottagande/nyanlända?

Om förslagen genomförs som tänkt, följande konsekvenser eller förändringar kan uppstå:

1. Högre krav från start

Nyanlända som får bidrag kommer sannolikt behöva delta i aktiviteter mycket mer intensivt tidigare än tidigare. Den "etableringsperiod" som redan finns (med språk, samhällsorientering etc.) blir mer kravbaserad och kopplad till aktivitet.

2. Kommunernas ansvar ökar

Kommunerna måste tillhandahålla aktiviteter som räcker för att uppfylla ett heltidspussel (praktik, utbildning, språk, motiverande insatser etc.). Det ställer krav på kommunal kapacitet och resurser.

3. Tydligare sanktioner vid uteblivet deltagande

Om en person inte deltar utan giltigt skäl riskerar denne att få sänkt eller indraget stöd, vilket kan leda till ekonomisk utsatthet eller andra påfrestande om stödsystemet inte är väl uppbyggt.

4. Resursbehov / finansiering

För att kommunerna ska kunna uppfylla kraven krävs tillräckliga resurser — personal, lokaler, insatser, språkstöd etc. Om dessa inte finns ser man en risk för stora variationer mellan kommuner beroende på budget och kapacitet.

5. Effekter på integration och snabbare etablering

Avsikten är att aktivitetskravet ska bidra till att motverka passivitet, få fler nyanlända in i språk, utbildning och jobb tidigare. Om det fungerar som tänkt kan tiden till självförsörjning kortas ner och minska beroende av offentliga stöd.

6. Rättssäkerhets- och likformighetsaspekter

Eftersom kraven blir nationellt reglerade kan det bli mer likvärdigt vad som förväntas av kommuner, och hur stödsystemet fungerar. Men också risker om det inte finns flexibilitet för individer med särskilda behov.

Viktiga risker och kritiska synpunkter framkommer på förslaget om aktivitetskrav

Utredningen och remissvaren pekar på ett antal möjliga problem och osäkerheter:

- **Behov av individanpassning:** För många personer är det osäkert hur stora krav de verkligen kan uppfylla med tanke på hälsa, funktionsnedsättningar, vårdansvar för barn, språkbrister etc. Utredningen föreslår att förmågan att delta ska bedömas individuellt.
- **Ekonomiska och administrativa kostnader för kommuner:** Kommunerna kommer att behöva organisera och finansiera fler aktiviteter, personal för handläggning, och administrera uppföljning och tillsyn.
- **Rättssäkerhet och likformighet mellan kommuner:** Variationer mellan kommuner i hur insatser utformas och bedömningar görs kan leda till ojämn tillämpning — därför poängteras lagreglering, nationell likformighet och tillsyn.
- **Risk att aktiviteter inte leder närmare arbete:** Vissa remissinstanser menar att vissa enklare aktiviteter (exempelvis språkträning, enklare praktik) kanske inte tillräckligt bidrar med färdigheter som arbetsmarknaden efterfrågar om de inte leder till tydlig utveckling.
- **Effekter på särskilt utsatta grupper:** Personer med funktionsnedsättningar, kronisk sjukdom, de som vårdar barn, och personer med svårigheter att delta i arbetsmarknadsinsatser riskerar bli missgynnade.

1.4 Tillämpning och placering av lagansvar i Enköpings kommun

Enköpings kommuns integrationsenhet är idag placerad på Kompetensmagasinet inom utbildningsförvaltningen under utbildningsnämndens ansvar. Enhetens huvudsakliga uppgift är mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning av anvisade till Enköpings kommun. Integrationsenheten har ansvaret att säkerställa ett tryggt mottagande och en smidig integration för nyanlända. Detta innefattar att stödja och samordna olika insatser för att underlätta integrationen och främja delaktighet i samhället. Integrationshandläggare arbetar utifrån de uppgifter som anges av *lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (2016:38)* samt *förordning om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar (2010:1122)*.

Integrationsenhetens huvudsakliga uppgifter är:

1. Stöd och vägledning:

- Mottagande och bosättning efter anvisning från Migrationsverket samt stöd vid etablering och integrering, liksom administrativa uppgifter i samband med detta arbete, till exempel inskrivning hos socialförvaltning och arbetsförmedling.
- Bistår nyanlända vuxna/barn i samband med inskrivning på SFI/skola.
- Erbjuder stöd och vägledning till nyanlända i integrationsprocessen.
- Assistera i att navigera genom kommunens service och resurser för att underlätta bosättning och integration.

2. Samordning och Kontakt:

- Samarbeta med Migrationsverket och andra externa aktörer för att underlätta bosättningsprocessen och integrationsinsatserna.
- Samarbeta med Enköpings hyresbostäder
- Fungera som länken mellan nyanlända och olika interna och externa tjänster och resurser, såsom SFI, skola, socialförvaltning och arbetsförmedling.

3. Informationsarbete:

- Informera nyanlända om deras rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom integrationsprocessen.
- Arrangera och delta i informationsmöten och aktiviteter för att sprida kunskap om integrationsfrågor till målgruppen och andra intressenter.

Under 2024 utreddes placering och eventuell flytt av kommunens arbetsmarknadsinsatser samt integrationsarbete. Arbetsmarknadsenheten flyttades då till socialnämnden, integrationsenheten beslutades ligga kvar under utbildningsnämnden. I ett remissyttrande till förslaget att flytta ansvaret för integrationsenheten svarade dåvarande utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden följande:

Integrationsenheten behöver få ett tydligare uppdrag och ett nytt namn som kopplas tydligare till uppdraget. I reglementet bör det framgå om det är ett

kommunövergripande ansvar. Vilken organisatorisk tillhörighet enheten har är sekundärt (UAN2024/416).

I samband med samma remissrunda svarade socialnämnden enligt nedan:

I ändringar av reglemente förslås även att socialnämnden ska ha ansvar för att ta emot och ge introduktion till flyktingar. Enköpings kommuns flyktingmottagande är idag mycket lågt och det finns inga indikationer på att det skulle öka. Omvärldsspaningen visar att kommuner idag väljer att hantera frågan på nya sätt och förvaltningen bedömer att det finns behov av det även i Enköpings kommun. Det finns behov av att utreda integrationsenhetens organisation och tillhörighet ytterligare och utifrån organisatorisk kunskap görs det bäst innan beslut fattas kring ansvar för verksamheten (SN2024/101).

Det framgår av remissvaren ovan, vilket också i flera avseenden bekräftas av intervjuer inom denna utredning, att uppdraget kan gynnas av att förtydligas, att mottagandet bör vara ett mer tydligt utpekat kommungemensamt ansvar samt att kommunen bör överväga att fasa ut Integrationsenheten till förmån för en mer anpassad lösning. Det senare med hänsyn till det minskade flyktingmottagandet i kommunen.

Integrationsenheten är idag placerad under utbildningsnämndens ansvar samlokaliserad med vuxenutbildningen som även inkluderar SFI vilket uppges vara det huvudsakliga motivet till denna placering. Denna utredning föranleds av uppdraget att utreda integrationsenhetens organisation och framtida tillhörighet. De alternativ till placering av ansvaret som kommer upp under intervjuer med berörda chefer och tjänstepersoner är:

- Fortsatt placering på utbildningsförvaltningen (UN).
- Placering på socialförvaltning (SN).
- Placering på Kontaktcenter (KS).

Placering på utbildningsförvaltningen/Kompetensmagasinet

Verksamheten beskriver förekomsten av nyttiga kopplingar mellan Integrationsenheten och SFI. Det är vanligen samma kunder, när individer/familjer ha behov av vägledning kan de smidigt slussas från SFI till integrationsenheten. Närheten bidrar till att nyanlända snabbt blir inskrivna på SFI. Placering inom utbildningsnämndens ansvar kan också underlätta samverkan med grundskola när nyanlända inkluderar barn som ska skrivas in i skolan. Verksamheten menar dock att man inte ser en självklar placering av ansvaret för mottagandet. Verksamheten framhåller behovet av att fler

förvaltningar samverkar för ett väl fungerande mottagande och integration, något som man idag upplever som "trögt". Dagens placering av integrationsenheten på Kompetensmagasinet upplevs av berörda chefer och tjänstepersoner fungera på ett tillfredsställande sätt.

Placering på socialförvaltning

Motiveras av att de allra flesta nyanlända, individer och familjer, skrivs in hos socialförvaltningen och mötet med en socialsekreterare är ett av de första momenten vid ankomst. En placering på socialförvaltningen kan också motiveras av närheten till arbetsmarknadsenheten och eventuella möjligheter till fördjupad samverkan vad gäller praktikplatser och arbetsträning. I dag är detta inte aktuellt under etableringstiden (två år) då personen är inskriven hos Arbetsförmedlingen, men med hänsyn till det förslag på aktivitetskrav inom försörjningsstödet som beskrivs under punkten 1.3 ovan kan vi förvänta oss ändrade förutsättningar som stärker motiven till placering på socialförvaltningen. Om det nya lagförslaget införs innebär det enligt remissförslaget att kommunernas socialnämnder (kraven förväntas bli nationellt reglerade) får ansvar för att planera, dokumentera och se till att det finns tillräckliga kommunala insatser (praktik, språk, motiverande aktiviteter etc.) för att personer ska kunna uppfylla kravet. Om detta blir beslutat så stärker det ytterligare motiven till placering på socialförvaltningen.

En placering på socialförvaltningen innebär också att ansvaret då ligger på en avdelning som är vana vid och har kompetens att möta människor i kris och svåra livssituationer. Socionomer, socialsekreterare och beteendevetare har relevant kompetens för uppdraget. För nyanlända som har svårt att klara sina studier på SFI så uppges språkpraktik vara ett alternativ. Behovet av sådan åtgärd kan gynnas av placering på socialförvaltningen, bland annat med hänvisning till att Joar Socia ligger under socialnämndens ansvar, placerad inom verksamheten Arbetsmarknad och försörjningsstöd. Ansvarig verksamhetschef bekräftar att det finns en logik i att placera ansvaret för mottagandet där. Det är en verksamhet som redan har ett uppdrag att stödja och vägleda personer, med olika förutsättningar och bakgrund, till etablering och självförsörjande.

Placering på Kontaktcenter

Motiveras främst av ambitionen kring "en väg in" och att både nyanlända i anvisat boende (ABO) och flyktingar i eget boende (EBO) kan få samma möjligheter till information och service. ABO och EBO har egentligen samma rättigheter till stöd i samband med mottagandet, något som det är svårt för kommunen att leva upp till idag. Verksamheten ser också en möjlighet att vara mer flexibel i resurstillsättningen genom nära samverkan med övriga

funktioner på Kontaktcenter. När antalet nyanlända är lägre kan personal aktiveras på annat sätt inom verksamheten, och på motsvarande sätt kan också resurstillsättningen öka i samband med toppar av mer intensivt mottagande. En presumtiv nackdel med placering på Kontaktcenter kan vara att personalen har mindre erfarenhet av målgruppen och begränsad kompetens att möta människor i utsatta livssituationer. Det finns dock kompetens kring migrationsfrågor inom verksamheten. Ansvarig verksamhetschef ser positivt på en placering hos Kontaktcenter som planeras att utvecklas mer mot ett "servicecenter" när verksamheten flyttar till nytt kommunhus våren 2026. Berörda medarbetare lyfter också perspektivet att en placering på Kontaktcenter kan vara mindre stigmatiserande än motsvarande på socialförvaltningen.

Kontaktcenter är del av kommunens kommunikationsavdelning som är placerad inom kommunledningsförvaltningen (KLF). Det framkommer synpunkter på att en placering under KLF:s ansvar skulle gynna den övergripande samordningen, således understödja ett bredare engagemang som involverar fler förvaltningar i arbetet med mottagande och integration.

1.5 Nämndernas reglementen och utpekat ansvar

En flytt av ansvaret från utbildningsnämnd till någon av ovan angivna nämnder kräver motsvarande ändring i berörda reglementen. Utbildningsnämndens ansvar beskrivs idag på följande sätt i reglemente:

"Nämnden fullgör kommunens uppgifter när det gäller att ta emot och ge introduktion till flyktingar".

Utbildningsnämndens ansvar kopplat till lagen om mottagande av vissa nyanlända samt förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar beskrivs i en sammanfattning av nämndens ansvar kopplat till lag:

*"Nämnden ansvarar för i detta reglemente angivna uppgifter. Härutöver ansvarar nämnden för de uppgifter som framgår av skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185), gymnasieförordning (2010:2039), förordning om vuxenutbildning (2011:1108), **lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (2016:38), förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (2010:1122)** samt övriga förordningar och läroplaner som beslutats med stöd av dessa lagar".*

Det framgår av utredningen att flertalet berörda tjänstepersoner anser att integrationsuppdraget borde hanteras mer kommungemensamt. Genom att bredda uppdraget och involvera fler förvaltningar kan kommunen ge ett mer relevant och anpassat stöd som leder till en mer långsiktig etablering och integration. Redan idag bidrar flera förvaltningar med viktiga komponenter för en bra start i Enköping, men samordning och systematisk gemensam planering saknas i stor utsträckning enligt de tjänstepersoner som har intervjuats inom denna utredning.

Det finns flera relevanta exempel på hur förvaltningar bidrar i mottagande och etablering: De flesta nyanlända behöver ett ekonomiskt stöd eftersom etableringsersättningen oftast inte räcker. Inskrivningen på socialtjänsten är således viktig. Nyanlända familjer behöver goda förutsättningar för barnens introduktion i skolan och barnet kan behöva särskilt stöd för att komma igång. SFI är en viktig infart för många vuxna, både för språkinläring och nätverksbyggande. Tillgång till datorer och medier på biblioteket har en viktig funktion, där finns det också ett språkkafé. Möjlighet att komma i kontakt med det lokala föreningslivet och andra faciliteter som kan bidra till sociala kontakter och en meningsfull fritid kan göra skillnad. Förutsättningar för ett bredare och mer sammanhållet stöd finns och fungerar inom förvaltningars befintliga uppdrag, men ökad samordningen efterfrågas av berörda tjänstepersoner och ansvar för detta kan behöva utpekas. Det är dock utredningens uppfattning att ovan nämnda exempel på ett bredare engagemang inom mottagandet inte kräver några kompletteringar i berörda nämnders reglementen. Ansvaret är redan utpekat även om målgruppen är mer generisk än specifik i dessa skrivningar i reglemente.

Det tidiga skedet efter nyanländas ankomst till kommunen präglas dock av ett grundläggande stöd kopplat till boende, försörjning och introduktion vilket ligger naturligt i integrationsenhetens ansvar. Här ingår praktiska detaljer som att hämta på Arlanda, informera om hur boendet fungerar samt inreda detsamma. Här ingår också formalia under den första tiden, till exempel inskrivning på SFI, arbetsförmedling samt rapportering till migrationsverket. En återkommande åsikt är att Integrationsenhetens namn är missvisande eftersom det av många tolkas som att hela integrationsansvaret ligger där. Integrationsenheten bör snarare beskrivas som en mottagningsenhet. Helheten vad gäller integrationsuppdraget vilar på hela den kommunala förvaltningen.

Migrationsverket anvisar de nyanlända, som omfattas av bosättningslagen till en kommun, inte till en specifik enhet eller till en förvaltning. En anvisning går inte heller att överklaga. Därmed bör kommunens samtliga

nämnder/förvaltningar/enheter vara involverade i mottagandet i de fall där en sådan samverkan krävs.

Shima Bagheri, Expert Migrationsverket, Kansli Region Mitt

Ett antal kommuner har valt att avveckla sina integrationsenheter (se tex Älvkarleby, Vetlanda och Bromölla) eftersom antalet nyanlända som anvisas har minskat kraftigt. Vi ser samma utveckling i Enköpings kommun. 2016 mottogs 146 personer, 2017 129 personer och 2018 90 personer. Inför 2025 var 21 personer anvisade till Enköping. Sju har mottagits (30 september 2025). Ytterligare 5-10 väntas anlända i slutet av oktober eller början av november. Om minskningen är bestående är frågan om det är motiverat att ha en bemannad organisation i ständig beredskap för mottagande. Inför 2026 är 25 personer anvisade till Enköpings kommun (8 kvot, 17 med tillfälligt skydd, de flesta av dessa bor redan i Enköping).

Att avveckla integrationsenheten i Enköping är ett förslag som förekommer, men det framhålls också att det i så fall krävs en alternativ lösning som säkerställer kommunens förmåga att samordna verksamheter för att leva upp till lagkrav (se ovan).

Enköpings kommun erbjuder nyanlända tillsvidareboende utan angiven tidsram. Motsvarande boenden i tex Uppsala och Västerås är tidsbegränsade 1-2 år. Därefter behöver personen/familjen som bor där hitta en egen lösning till boende. Den nya etableringsboendelagen som presenteras ovan föreslår att kommuner ska ha skyldighet att erbjuda anvisade boende i upp till max tre år. Etableringsboendelagen föreslår också ge kommunerna ökat inflytande över mottagandet – till exempel genom att kunna lämna önskemål kring hur många nyanlända de kan ta emot, och att kriterier som bostadsförsörjningskapacitet och arbetsmarknadsförutsättningar beaktas mer vid fördelningen (se "1.2 Förslag till ny lag" ovan).

1.6 Statsbidragen till kommunen

Förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar är en svensk förordning som reglerar hur staten ersätter kommuner för kostnader som uppstår när de tar emot utlännningar, till exempel som skyddsbehövande. Förordningen specificerar olika former av ersättning, som schablonersättning och ersättning för initiala kostnader, och gäller för vissa kategorier av utlännningar som beviljats uppehållstillstånd. De huvudsakliga för Enköping är Schablonen för initiala kostnader, ersättning för

etableringsinsatser och introduktion för nyanlända personer samt ersättning enligt massflyktsdirektivet (Ukraina).

Ekonom/controller framhåller att det är otydlig hur ansvaret för anvisade flyktingar är fördelat och hur det i sin tur påverka fördelningen av statliga medel. Schablonersättningen har ett brett användningsområde och fördelas därför till flera förvaltningar. Idag sker det enligt förbestämda procentsatser där huvudparten går till skola. Det framkommer från flera berörda tjänstepersoner synpunkter på att statsbidragen borde fördelas efter behov från en gemensam pott, från vilken verksamheter kan söka utifrån vad som behövs i verksamheten. Att fördela medel från en kommunpott utifrån behov ger också en möjlighet att vara flexibel, i samband med till exempel en större kris eller plötsliga omställningar i mottagandet. Kommunen bör också överväga att öppna för civilsamhälle att söka medel för verksamhet riktad mot nyanlända. Schablonersättningen kan användas till ankomst, bosättning, särskilda insatser i skola/förskola, SFI, anpassad vuxenutbildning, samhällsorientering, tolk som insatser för att underlätta etablering. Anvisade flyktingars dagersättning utbetalas av arbetsförmedlingen.

1.7 Sammanfattning av synpunkter och reflektioner

Integrationsuppdraget behöver breddas och involvera fler nämnder/förvaltningar för att bli effektivt och relevant. Det är en återkommande uppfattning bland de tjänstepersoner som intervjuats. Här ser utredningen en diskrepans mellan tjänstepersoners bild av verksamheten och vad som sker i realitet. Detta indikerar behov av ökad kunskap om helheten (vad andra förvaltningar gör) samt ökad samordning/samverkan.

Ett bredare kommunansvar behöver troligen förtydligas och samordnas. Det kan ske genom integrationsenheten, alternativt genom utsedd funktion om integrationsenheten avvecklas. Kommunen behöver ta ställning till om det är fortsatt rimligt att ha ett dedikerat flyktingmottagande som är ständigt bemannat, när antalet nyanlända minskar.

Det framkommer tre alternativa placeringar av integrationsenheten; på socialförvaltningen (SN), på Kontaktcenter (KLF/KS) eller att ligga kvar på utbildningsförvaltningen (UN).

KLF menar att argumenten för att integrationsenheten (eller motsvarande funktion i händelse av att enheten fasas ut) bör placeras inom socialnämnden ansvar väger tyngst. Det finns även relevanta argument för fortsatt placering inom Utbildningsnämndens ansvar. Det finns även grund

för placering kopplad till Kontaktcenter under kommunstyrelsens ansvar, dessa uppfattar KLF dock som svagare i den övergripande jämförelsen.

Den nya socialtjänstlagen kommer att påverka hur kommuner arbetar med etablering och integration, eftersom den nya lagen har ökat fokus på förebyggande.

Föreslagna lagändringar kopplade till nyanlända och anvisade kräver att individen/familjen deltar i vissa verksamheter. Boende och ersättning är villkorat. Krav på deltagande i SFI, arbetsträning och praktik är exempel på krav som kan ställas enligt den nya lagstiftningen. Om lagförslagen genomförs menar utredningen att det stärker argumenten för placering av ansvaret för mottagandet hos socialförvaltning. De nya lagkraven riskerar försämra kommunens förmåga till barnperspektiv och uppfyllandet av den nyanländes rättigheter.

De generella stadsbidragen bör hanteras på ett nytt sätt i Enköping kommun. Istället för att bidragen fördelas enligt en procentsats så föreslår ansvariga tjänstepersoner att man skapar en central pott av bidragen, från vilken förvaltningar och föreningar kan äska medel baserat på konkreta insatser och behov. Detta förslag kan behöva ytterligare utredning då det är viktigt att det diskuteras och hanteras av berörda förvaltningar för att bedöma behovet av förändringar.

2. Kommunens arbete med integration samt förtydliganden i nämndernas reglementen.

Att hantera kommunens arbete med integration utan att diskutera begreppet riskerar att begränsa helhetsbilden på ett sätt som kan orsaka sämre beslut. Integration som begrepp är nära besläktat med andra liknande uttryck för samhällsambition på området, såsom inkludering och social hållbarhet. Det bör vara angeläget för Enköpings kommun att samlas kring en definition av begreppen ovan, som underlättar såväl ömsesidig förståelse som strategiska beslut. Därtill bör också klargöras och beaktas vilka faktorer som påverkar/driver samhällsutvecklingen i olika riktningar, vilket också kan bidra till ökad effektivitet i kommunens arbete med social hållbarhet. En ansats till detta beskrivs nedan med reservation för att ett fördjupat arbete krävs för att kartlägga helheten för en gemensam definition och målbild.

Kommunens ambitioner vad gäller struktur och metoder för arbetet med integration bör även diskuteras utifrån ett tidsperspektiv. Det är skillnad på de insatser för integration som kommunen ska göra i ett tidigt skede, det som också kallas mottagande, när nyanlända anvisade kommer till kommunen, kontra de arbetssätt som tillämpas för att långsiktigt skapa integration och social hållbarhet baserat på visionen om ett samhälle där alla invånare har lika möjligheter att leva ett gott liv, oavsett bakgrund, kön, etnicitet eller funktionsförmåga. Integration innebär då förutsättningar för jämlika livsvillkor, delaktighet, trygghet, hälsa och tillgång till grundläggande samhällsfunktioner, vilket också härleder till målbilden för social hållbarhet.

2.1 Viktiga begrepp

De två begreppen *integration* och *inkludering* är centrala för diskussioner om social sammanhållning och jämlikhet, men de har olika betydelser och fokuserar på olika aspekter av hur individer och grupper relaterar till varandra i ett samhälle.

1. Integration

Integration handlar om att personer eller grupper från olika bakgrunder (t.ex. etniska, kulturella eller socioekonomiska grupper) blir en del av det större samhället eller gemenskapen, och att deras specifika behov och särdrag beaktas i processen. I integrationsprocessen är det centralt att individer eller grupper får möjlighet att delta i samhällslivet samtidigt som deras kulturella, språkliga eller sociala särdrag erkänns. Integration fokuserar alltså på att skapa balans mellan att bevara vissa särdrag från ursprungsgruppen och att delta i och anpassa sig till majoritetssamhället.

2. Inkludering

Inkludering handlar om att aktivt skapa en miljö där alla individer, oavsett bakgrund, förutsättningar eller behov, kan vara en del av samhället utan att behöva anpassa sig till majoritetens normer och värderingar. Inkludering handlar om att bygga ett samhälle eller en gemenskap där människor känner att de är välkomna och att deras unika egenskaper och perspektiv värderas och tas i beaktande. Inkludering är alltså ett mer aktivt och medvetet arbetssätt för att göra alla delaktiga och minska exkludering baserat på skillnader.

Sammanfattning:

- **Integration** handlar om att människor från olika bakgrunder får möjlighet att delta i samhället och bli en del av det, samtidigt som deras identitet respekteras. "Du får vara med – om du anpassar dig".
- **Inkludering** fokuserar på att skapa ett samhälle där alla, oavsett bakgrund, får vara med och där deras unika behov och egenskaper tas i beaktande. "Vi anpassar oss tillsammans – så att alla kan vara med".

Trollhättans Stad arbetar brett och aktivt för att skapa förutsättningar för integration av alla kommuninvånare. Målet är att skapa en samhällsgemenskap med mångfald och inkludering som grund.

Trollhättans

stad

2.2 Kommunens möjligheter att skapa integration

Kommunens arbete kan spela en avgörande roll att skapa förutsättningar för både mottagande, integration och social hållbarhet. Arbetet skiljer sig i olika faser med hänsyn till hur länge individen/gruppen har vistats i kommunen. Åtgärder för integration i tidigt skede syftar till att ge stöd och introduktion för en bra start i samhället, medan de långsiktiga åtgärderna syftar till att skapa hållbara strukturer och gemenskap med utrymme för mångfald. Både de kortsiktiga och långsiktiga åtgärderna är viktiga för att skapa ett samhälle där alla invånare kan känna sig delaktiga, trygga och ha samma möjligheter att utvecklas och bidra. Åtgärder i tidigt skede kan alltså jämföras med mottagande. Här är några konkreta exempel på hur Enköpings kommun arbetar med mottagandet:

Åtgärder i tidigt skede, exempel från Enköpings kommun:**1. Språkstöd och utbildning:**

- **SFI (Svenska för invandrare):** En av de viktigaste åtgärderna för att stödja integrationen är att erbjuda nyanlända och andra icke-svensktalande invånare möjlighet att snabbt lära sig svenska. Kommunen säkerställer tillgång till lättillgängliga SFI-kurser.
- **Språk- och utbildningsprogram i skolor:** För att stödja nyanlända barn och unga kan kommunen anordna språkstöd i skolorna, t.ex. modersmålsundervisning (att tex få undervisning i matematik på sitt hemspråk) eller extra

svenska-lektioner för att hjälpa elever att snabbt komma ikapp med sin utbildning.

- **Språkcafé:** Mötesplatser, till exempel ett språkcafé, för nyanlända som vill träna svenska kan bidra till snabbare inläring och samtidig ge möjlighet att utveckla ett socialt nätverk som bidrar till trygghet och ger möjlighet till fortsatt lärande. Språkcafé arrangeras på biblioteket i Enköping.
- **Arbets träning och praktik:** Att vistas på en arbetsplats där man får naturlig språkträning under arbetstid beskriver många som ett bra sätt att lära sig ett nytt språk. Under de första två åren ansvarar Arbetsförmedlingen för detta, därefter kommunens Arbetsmarknadsenhet. Den nya föreslagna lagstiftningen om aktivitetskrav ökar vikten av kommunala insatser för praktik och arbets träning.

2. **Arbetsmarknadsprogram och stöd till sysselsättning:**

- Kommunen kan skapa kortsiktiga program för att hjälpa nyanlända att komma in på arbetsmarknaden, t.ex. arbetspraktik, jobbcoaching och nätverksbyggande. Detta hjälper både vuxna och ungdomar att snabbt få arbetslivserfarenhet och förstå den svenska arbetsmarknaden.

3. **Socialt stöd och nätverksbyggande:**

- Socialförvaltningen har en grupp "fältare" som arbetar nära barn och unga för att tidigt fånga upp utmaningar och särskilda behov, lotsa till hjälp, stöd och förbättrade livsförutsättningar.
- Upplevelseförvaltningen erbjuder stöd för barn och unga som lever i socialt utsatta områden, genom fritidsgårdar och fritidslots som kan hjälpa nyanlända barn och unga att hitta till meningsfull fritid inom föreningslivet eller inom kommunens verksamheter.
- Kommunen ordnar mötesplatser för nyanlända föräldrar, och andra med behov av stöd kring föräldraskap och integration. Cope är ett koncept som utbildningsförvaltningen arbetar med, Mama United gör kommunen i samarbete med föreningen med samma namn. Dessa blir också en mötesplats för att bygga sociala nätverk och vänskapsband.

4. **Snabbare tillgång till information och rättigheter:**

- Ge nyanlända och invandrare lättillgänglig information om sina rättigheter och möjligheter, som t.ex. hälsovård, socialt stöd och utbildning. Kommunen kan erbjuda information på flera språk och säkerställa att nyanlända vet vart de kan vända sig för hjälp.

- Genom bibliotekets verksamhet kan nyanlända för tillgång till datorer, litteratur och medier. Det finns ett utbud på flera språk.

Det framkommer synpunkter på att samordningen av mottagandeuppdraget inom kommunen kan bli bättre och mer strategiskt. Det är dock tydligt att flera förvaltningar i kommunen redan är involverade, på olika sätt, för att bidra till en bra start i Enköping för nyanlända. De aktiviteter som beskrivs ovan är exempel på detta. Det är verksamheter som utgör en viktig del av ett sammantaget väl fungerande mottagande. Det är också ansvar som redan är beskrivna och utpekade i respektive nämnds reglemente, om än med en mer övergripande och generisk retorik. Att utpeka målgruppen "nyanlända", som är en av flera viktiga sådana inom nämnda verksamheter, bidrar bara delvis till ökad tydlighet, eftersom som det skulle kräva att även andra prioriterade eller särskilt utsatta grupper omnämns inom verksamhetsansvar som är riktat till "alla" eller bredare målgrupper.

2.3 Integration i Enköping

Integration är alltid en flervägsprocess och ansvaret för integration kan aldrig falla enbart på en viss del av befolkningen eller samhället. För Enköping bör utgångspunkten vara att alla som bor och verkar här har något att bidra med för att en lyckad integration ska bli verklighet. Det ska finnas många olika sätt för enköpingsbor, föreningar och företag att engagera sig i integrationsarbetet och en positiv samhällsutveckling. Även alla som arbetar i Enköpings kommun kan bidra på olika sätt till inkludering och integration. Kommunens förmåga att bidra till förutsättningar för integration har stor betydelse för resultatet, tillika kommunens förmåga att verka för en samhällsutveckling som präglas av social hållbarhet.

2.4 Tillitens betydelse

Målet är att integration ska återfinnas i alla delar av samhället. I Enköpings kommun ska grundsynen vara att arbetet med integration kan se olika ut beroende på målgruppens behov och situation. För nyanlända flyktingar ska integrationsarbetet tydligt syfta till att ge en bra start i Enköping.

Individen/familjen ska tidigt få goda förutsättningar för ett tryggt boende, försörjning, skola, kontakt med andra viktiga samhällsfunktioner och meningsfull fritid som bidrar till gemenskap och delaktighet. Det kan också handla om sociala integrationsprocesser som syftar till att skapa möten mellan människor och att bygga nya sociala relationer och nätverk.

Civilsamhället är viktigt för den sociala integrationen och kan fungera som en brygga mellan människor med olika bakgrund. I Enköping verkar vi för att

dessa integrationsprocesser främjar en socialt hållbar samhällsutveckling både på samhälls- och individnivå.

Enköpings kommun definierar social hållbarhet som ett samhälle där alla invånare har lika möjligheter att leva ett gott liv, oavsett bakgrund, kön, etnicitet eller funktionsförmåga. Det innebär att skapa förutsättningar för jämlika livsvillkor, delaktighet, trygghet, hälsa och tillgång till grundläggande samhällsfunktioner. En grundförutsättning för detta, som forskningen lyfter fram, är att samhället och dess invånare präglas av tillit, öppenhet och tillgänglighet.

”Tillit är grunden för social hållbarhet. När tilliten undermineras så krackelerar hela dynamiken i det sociala systemet”.

Karl-Henrik Robért, Blekinge Tekniska

Universitet

Karl-Henrik Robért menar att tillit är grundfundamentet för social hållbarhet. Han pekar på fem grundkriterier som måste vara uppfyllda för att tilliten ska fungera i ett samhälle, vilket också bör vara perspektivet för Enköpings kommuns strategiska arbete på området.

1. Hälsa – vi kan lita på att samhället och makten ger mig goda förutsättningar för god hälsa i alla faser av livet.
2. Inflytande – jag kan påverka min vardag, blir lyssnad på, demokratin fungerar.
3. Växa och utvecklas – jag kan lära och utvecklas hela livet.
4. Opartiskhet – alla har samma rättigheter och möjligheter.
5. Mening – jag kan uppleva mening och känsla av sammanhang.

2.5 Integration för alla är social hållbarhet

Kommunledningsförvaltningen gör bedömningen att Enköpings kommuns långsiktiga arbete med integration bör införlivas i strategi och mål avseende social hållbarhet. Det innebär att kommunens verksamheter och satsningar på området integration beskrivs inom ramen för arbetet med social hållbarhet. De förtydliganden och kompletteringar som eventuellt behöver göras i nämndernas reglementen bör således beslutas inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet för social hållbarhet. Nulägesanalys samt program, strategi och/eller plan för social hållbarhet ska presenteras och beslutas under 2026.

Enköpings kommuns övergripande och långsiktiga arbete med integration bör således hänga samman med en hög ambition vad gäller social hållbarhet. För oss i Enköping innebär det ett jämställt och jämlikt förhållningssätt där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader, är delaktiga i samhällsutvecklingen och känner tillit till varandra och till samhällets olika delar. Det innebär ett samhälle där alla invånare har lika möjligheter att leva ett gott liv, oavsett bakgrund, kön, etnicitet, ålder, religion eller funktionsförmåga. Integration kan ses som en del av den mer omfattande visionen för social hållbarhet. För att utveckla och systematisera kommunens arbete med integration och social hållbarhet behöver begreppen definieras vilket ska ske inom ramen för kommande nulägesanalys och arbetsmodell för social hållbarhet.

Social hållbarhet är nära besläktat med välfärdsbegreppet. "Välfärd för alla" beskrivs vanligen som ett tillstånd där alla invånare i ett samhälle har tillgång till goda levnadsförhållanden, social trygghet och grundläggande rättigheter som hälsovård, utbildning och boende, oavsett bakgrund eller ekonomi.

Ingen samhällsfunktion eller organisation har ensam rådighet vad gäller social hållbarhet som därför behöver vara ett lagarbete med samverkan som grund. Näringsliv, myndigheter, stat, region, civilsamhälle, kommun och medborgare har alla en roll när social hållbarhet skapas. John Kania och Mark Kramer på Stanfords Social Innovation Review talar om kollektiv slagkraft (Collective Impact), som innebär ett strukturerat samverkansramverk där olika aktörer från flera sektorer arbetar tillsammans för att lösa komplexa samhällsutmaningar. Kollektiv slagkraft bygger på gemensamma mål, mätbara resultat och samordnade insatser.

2.6 Segregationen utmanar integrationen

Integrationens motkraft kallar vi för segregation som förenklat kan sammanfattas i de samhällskrafter och symptom som skapar grupperingar och skillnader i samhället. Segregation ska inte bara ses som negativt då den också genereras av vårt behov av gemenskap och att få tillhöra ett sammanhang där vi också blir bekräftade utifrån gemensamma intressen, värderingar och normer. Segregation är således ett komplex fenomen som skapas av flera faktorer. Att förstå segregationens negativa drivkrafter kan vara viktig insikt i arbetet med integration, följande är de som man ofta pekar på:

1. **Ekonomisk ojämlikhet** – Skillnader i inkomster gör att människor bor i områden med olika resurser, vilket påverkar livschanser, utbildning och hälsa.
2. **Bostadsmarknaden** – Höga priser, ekonomiska hinder och diskriminering begränsar människors val av bostadsområde och skapar boendesegregation.
3. **Utbildning** – Skolor speglar socioekonomiska skillnader, vilket leder till att barn får olika utbildningsmöjligheter och framtidsutsikter.
4. **Diskriminering och rasism** – Fördomar och ojämlik behandling på arbets- och bostadsmarknaden utestänger vissa grupper och förstärker segregation.
5. **Politiska beslut** – Lagstiftning och välfärdssystem kan antingen motverka eller förvärra skillnader mellan grupper.
6. **Medias roll** – Stereotyper och negativ rapportering förstärker "vi och dem"-tänkande och social polarisering.

Segregation uppstår ofta genom samverkan mellan ekonomiska, sociala, politiska och kulturella faktorer. För att motverka segregation krävs långsiktiga insatser på flera samhällsnivåer, nära besläktade med de insatser kommunen prioriterar för integration och social hållbarhet.

Djupintervjuer:

Anna Marin, ekonom/controller, kommunledningsförvaltningen

Cajsa Möller, verksamhetschef, kommunikation,
kommunledningsförvaltningen

Carina Westh, verksamhetschef, utbildningsförvaltningen

Camilla Johansson, verksamhetschef försörjningsstöd, socialförvaltningen

Jonas Boman, förvaltningschef, socialförvaltningen

Mikael Nissén, Verksamhetschef, Arbetsmarknad och försörjning,
socialförvaltningen

Rickard Aspholm, enhetschef/rektor, integrationsenheten/vuxenutbildning

Shirak Morad, integrationshandläggare, integrationsenheten

Viveca Råim, enhetschef, socialförvaltningen

Åselottie Andersson, Verksamhetschef, Vetlanda kommun